

HELSINGIN YLIOPISTO

HELSINGIN YLIOPISTON
AVOIMEN YLIOPISTON

STRATEGIA

2004–2008

Strategia on hyväksytty Helsingin yliopiston Avoimen yliopiston johtokunnassa 5.3.2004

SISÄLLYSLUETTELO

1

Avoin yliopisto Helsingin yliopiston erillislaitoksena ja osana
yliopiston aikuiskoulutusta s. 5

2

Toiminta-ajatus, toiminnan arvot ja peruseriaatteen s. 10

3

Toimintaympäristön tarkastelua s. 12

4

Tulevaisuuden tavoitteet ja kehittämisalueet s. 17

5

Strategian toimeenpano ja seuranta s. 26

AVOIN YLIOPISTO HELSINGIN YLIOPISTON ERILLISLAITOKSENA JA OSANA YLIOPISTON AIKUISKOULUTUSTA

Avoin yliopisto on 1.1.2004 alkaen Helsingin yliopiston konsistorin alainen erillislaitos, jonka tehtävänä on vastata yleissivistävästä, avoimen yliopiston periaatteiden mukaan järjestettävästä, tutkimukseen perustuvasta yliopistotasoisesta opetuksesta. Se toteuttaa, kehittää ja koordinoi yliopistossa avointa yliopisto-opetusta. Avoin yliopisto on tärkeä osa Helsingin yliopiston aikuiskoulutusta.

Yliopistolain muutos tuo tutkimuksen ja siihen perustuvan opetuksen lisäksi yliopistoille myös yhteiskunnallisen palvelutehtävän. Aikuiskoulutuksella on keskeinen rooli Helsingin yliopiston yhteiskunnallisen tehtävän toteuttamisessa. Se reagoi asiakkaiden ja yhteiskunnan tarpeisiin ja myös aktiivisesti vaikuttaa niiden kehitykseen. Yliopisto välittää aikuiskoulutuksessaan valtakunnallisten erityisalojensa osaamista yhteiskunnan käyttöön. Alueellisen toimintamallin ja organisaation avulla tuetaan alueiden tasa-arvoista kehitystä ja akateemisen osaamisen leviämistä yliopistopaikkakuntien ulkopuolelle.

Helsingin yliopiston Avoin yliopisto edistää koulutuksellista ja

alueellista tasa-arvoa tarjoamalla eri elämäntilanteissa oleville ihmisille elinikäisen ja joustavan mahdollisuuden sekä tavoitteelliseen että yleissivistävään oppimiseen ja itsensä kehittämiseen. Avoimen yliopiston toimintaan antavat erityispiirteensä maanlaajuiset yhteistyöverkostot sekä oman opetushenkilöstön rinnalla toimiva lukuisten sivutoimisten opettajien joukko.

Helsingin yliopiston Avoin yliopisto on yhdessä sidosryhmiensä kanssa yksi keskeinen yhteiskunnallisen palvelutehtävän toteuttaja tarjotessaan laajasti ja avoimesti Helsingin yliopiston tutkintovaatimusten mukaista opetusta yhteistyössä tiedekuntien ja ainelaitosten kanssa. Lisäksi Ikäihmisten yliopisto järjestää yleissivistäviä opintoja yhteistyössä yliopiston sekä kulttuuri- ja tutkimuslaitosten kanssa.

Helsingin yliopiston aikuiskoulutuksen arvoja ovat elinikäinen oppiminen, oikeus sivistykseen ja koulutuksen tasa-arvo. Sen erityisenä tehtävänä on välittää ja soveltaa korkeinta osaamista yhteiskunnan käyttöön sekä edistää yliopiston ja muun yhteiskunnan vuorovaikutusta. Toiminnan korkea laatu, yliopistollisuus ja asiakaslähtöisyys perustuvat kiinteään yhteistyöhön tiedekuntien, aine- ja erillislaitosten sekä muiden korkeakoulujen, julkishallinnon ja elinkeinoelämän kanssa.

Aikuiskoulutus lisää koulutuksellista tasa-arvoa välittämällä yliopistollista tietoa ja osaamista yhteiskuntaan sekä tukemalla tasa-arvoista yhteiskunnallista kehitystä. Avoimessa yliopistossa koulutuksen tasa-arvosta huolehditaan tarjoamalla yliopiston opetusta omien yksiköiden lisäksi laajan yhteistyöoppilaitosten verkoston (yht. lähes 100 oppilaitosta) kautta niillekin paikkakunnille, joilla sitä muuten ei ole tarjolla. Yliopisto korostaa tasa-arvoisen tietoyhteiskuntakehityksen vahvistamista ja tasa-arvoa tukevien tietoyhteiskunnan palvelujen kehittämistä. Yliopisto toteuttaa myös aikuiskoulutuksessa kaksikielisyysperiaatetta.

Elinikäisen oppimisen periaatteen toteuttaminen merkitsee Avoimessa yliopistossa eri-ikäisten ja eri elämäntilanteissa olevien opiskelijoiden huomioonottamista koulutussivustoissa ja koulutuksen toteuttamistavoissa. Yliopiston näkökulmasta periaate liittyy

kiinteästi koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamiseen. Periaatteen toteuttaminen edellyttää joustavia opiskelumuotoja, opetuksen alueellista kattavuutta ja tiedon tarjoamista käyttökelpoisessa muodossa. Elinikäistä oppimista tuetaan monialaisella opetustarjonnalla.

Avoimessa yliopistossa korkean opetuksen laadun perustana ovat kiinteä tiedekunta- ja ainelaitosyhteys, tieteellinen tutkimus, kansainvälisyys sekä kriittinen, omaa toimintaa arvioiva näkökulma. Laitosyhteys tarkoittaa elävää toiminnallista yhteyttä laitoksiin ja yliopiston opettajien ja tutkijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Toiminnan tiedeperustaisuus toteutuu myös Avoimen yliopiston opetushenkilöstön tutkimus- ja julkaisutoiminnan sekä tieteellisiin konferensseihin osallistumisen kautta. Kansainvälistä yhteistyötä tehdään osana kansainvälisiä yhteistyöverkostoja sekä kansainvälisissä luottamustehtävissä ja yhteistyöhankkeissa. Laadun arviointia toteutetaan asiakaspalautteen, toiminnan sisäisten ja ulkoisten arviointien sekä hankkeisiin sisältyvän arviointitutkimuksen avulla.

Avoimen yliopiston laskennallisena kokovuotisena opiskelijavoittoena on tulosopimuksessa 4500 opiskelijaa. Vuonna 2002 toteuma oli n. 3900 opiskelijaa ja vuonna 2003 n. 3700 opiskelijaa. Helsingin yliopiston Avoin yliopisto on kehittämishaasteiden edessä. Opetusta on kehitettävä ja koulutustarjontaa laajennettava ja monipuolistettava. Helsingin yliopiston Avoimen yliopiston

organisaatio on tarpeen uudistaa siten, että henkilöstöryhmien yhteistyötä, verkostoitumista sekä henkilökunnan osaamista ja palveluhenkisyttä hyödynnetään entistä paremmin.

Opiskelijamäärän kasvu-uralle saattaminen edellyttää Avoimelta yliopistolta ainelaitosten ja tiedekuntien kanssa tehtävän yhteistyön ja sitä kautta koulutustarjonnan lisäämistä, hakevaa ja tehokasta opistoyhteistyötä, tehostettua viestintää ja markkinointia, yhteistyötä uusien kohderyhmien kanssa sekä kansallista ja kansainvälistä verkostoitumista ja jatkuvaa panostamista korkeaan laatuun. Asetetun opiskelijatavoitteen saavuttaminen edellyttää Helsingin yliopiston monipuolisen asiantuntemuksen tehokkaampaa käyttöönottoa osana Avoimen yliopiston opetustarjontaa paitsi pääkaupunkiseudulla myös Suomen muissa osissa.

Yliopisto korostaa rooliaan yhteiskunnan sivistyksellisen ja kulttuurisen osaamisen vaalijana. Aikuiskoulutus toteuttaa osaltaan tätä sivistystehtävää yliopiston laaja-alaisen ja monitieteisen koulutustarjonnan kautta. Kriittinen suhtautuminen tietoon ja erilaisten näkökulmien etsiminen ja analysointi ovat toiminnan läpikäyviä periaatteita.

Yliopiston kotimainen toimintaympäristö muuttuu yhä kansainvälisemmäksi. Suomeen ennustetaan monilla aloilla työvoimaa kymmenen vuoden kuluessa. Tämä antaa elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti lisähaasteita paitsi avoimelle yliopisto-opetukselle myös täydennyskoulutukselle ja henkilöstön rekrytoinnille. Pienenevät ikäluokat ja toisen asteen koulutuksen uudelleenarvostus vähentävät yliopistojen opiskelijamääriä, mikä saattaa johtaa yliopistojen väliseen kilpailuun hyvistä opiskelijoista.

Konsistorin 4.6.2003 hyväksymän kansainvälisen toimintaohjelman vuosille 2004-2006 mukaisesti Helsingin yliopiston tavoitteena on, että aikuiskoulutuksen toimintamuodot ovat yhä kansainvälisempiä. Kaikki yliopiston yksiköt osallistuvat yliopistojen kansainväliseen toimintaan.

Avoimessa yliopistossa kansainvälistymisen haasteet liittyvät englanninkielisen opetuksen kehittämiseen siten, että myös ulkomaalaiset voivat osallistua opetukseen. Erityishaasteen muodostavat

maahanmuuttajat, joiden omassa maassaan suorittamien tutkintojen täydentäminen Avoimen yliopiston kautta voi muodostaa yhden väylän päästä mukaan suomalaiseen koulutusjärjestelmään. Avoimen yliopiston tavoitesopimukseen kaudelle 2004-2006 on kirjattu, että vuoden 2004 aikana selvitetään mahdollisuus liittää Helsinki Summer School Avoimeen yliopistoon vuoden 2005 alusta lähtien.

Helsingin yliopiston Avoimen yliopiston edustajat osallistuvat lisääntyvässä määrin aikuiskoulutuksen ja erityisesti avoimen yliopistotoiminnan tutkimiseen ja kehittämiseen keskittyvien kansainvälisten yhteistyöjärjestöjen toimintaan. Kansainvälisiä kokemuksia hyödynnetään kotimaisissa kehittämishankkeissa ja omaa osaamista siirretään muihin maihin kehittämishankkeiden kautta. Suorien EU-rahoituslähteiden ja muiden erillishaituslähteiden käyttöä lisätään.

Uuden teknologian hyödyntäminen vaikuttaa suuresti yliopiston toimintaan. Suomi käy läpi yhteiskunnallista murrosta, joka muuttaa ammattirakenteita ja työn sisältöjä. Tietoverkot antavat mahdollisuuksia uusiin toimintamuotoihin opetuksessa, tutkimuksessa, kansainvälisissä yhteyksissä ja tieteen tuloksista tiedottamisessakin.

Nopeasti muuttuvat yhteiskunnan tarpeet ja niiden pohjalta tehdyt koulutuspoliittiset linjaukset sekä Helsingin yliopiston Avoimen yliopiston asema konsistorin alaisena erillislaitoksena yliopistoyhteisössä ovat taustana Avoimen yliopiston toiminnan, tehtävän ja tulevaisuuden painopistealueiden määrittelylle. Tässä strategiassa määritellään suuntaviivoja uuden erillislaitoksen toiminnalle ja sen kehittämiseksi. Strategiassa otetaan huomioon Helsingin yliopiston strategia ja avoimen yliopisto-opetuksen valtakunnalliset strategiset linjaukset.

2

TOIMINTA-AJATUS, TOIMINNAN ARVOT JA PERUSPERIAATTEET

Helsingin yliopiston Avoin yliopisto profiloituu tieteellistä ajattelua edistävään, tutkimukseen perustuvaan opetukseen. Monipuoliset opetusmenetelmät ja hyvät opiskelun tukipalvelut ovat Helsingin yliopiston Avoimen yliopiston vahvuus. Avoin yliopisto tuottaa sivistystä ja koulutuksellista tasa-arvoa yhteiskunnassa.

Avoimen yliopiston toiminnalla on vahva arvopohja kansallisesa sivistystehtävässä sekä koulutuksellisen ja alueellisen tasa-arvon edistämässä: jokaisella on oikeus elinikäiseen oppimiseen.

Sivistys kuuluu kaikille. Avoimen yliopiston tehtävä on tuoda yliopistotasoiset opinnot kaikkien niistä kiinnostuneiden ulottuville. Avoin yliopisto tunnetaan monipuolisista opetusmenetelmistään ja erityisesti etäopiskelumahdollisuuksien kehittämistä. Tavoitteena on parantaa yksilön tietoja ja taitoja, osaamista ja ammattitaitoa sekä edistää henkilökohtaista kehittymistä, aktiivista kansalaisuutta, sosiaalisia taitoja ja työllistymistä.

Tieto- ja viestintäteknologia nähdään mahdollisuuksien tarjoajana opetuksen alueella. Sen käytön ei pidä muodostua itsetarkoitukseksi. Tieto- ja viestintätekniiikan käytöllä tuetaan Avoimen yliopiston tavoitetta tarjota korkealaatuisia, monimuotoisia yliopisto-opintoja aikuisopiskelijoiden tarpeisiin.

Kaikki Avoimen yliopiston tarjoama opetus Ikäihmisten yliopiston opetusta sekä joitain yleissivistäviä luentoja lukuun ottamatta on tiedekuntien ja ainelaitosten hyväksymää ja vastaa tasoltaan ja vaatimuksiltaan ainelaitosten opetusta. Myös Ikäihmisten yliopiston toiminnassa pyritään opettajavalinnoilla ja opetuksen sisällön kehittämisen kautta takaamaan opetuksen korkea ja tutkimukseen perustuva laatu. Avoin yliopisto avaa aikuisopiskelijalle mahdollisuuden tutkintotavoitteiseen yliopisto-opiskeluun, mutta myös ei-tutkintotavoitteiseen, yleissivistävään yliopisto-opiskeluun.

Helsingin yliopiston Avoin yliopisto on kaikessa toiminnassaan

- **AVOIN AJATUKSILLE** – se luo elävää ja avointa akateemista yhteisöä, joka toimii vuorovaikutuksessa monimuotoisen yhteiskunnan sekä sivistyspääomaa ja aktiivista kansalaisuutta kehittävien yksilöiden kanssa.
- **AVOIN MENETELMILLE** – se käyttää ja luo uusia opetuksen ja oppimisen menetelmiä sekä välineitä tehokkaan ja syvällisen oppimisen saavuttamiseksi.
- **AVOIN PAIKALLISESTI JA GLOBAALISTI** – se verkostoituu valtakunnallisesti toimivaksi avoimeksi yliopistoksi ja on opiskelijoiden saavutettavissa monin eri muodoin ja välinein eri puolilta Suomea ja maailmaa.
- **AVOIN KAIKILLE** – iästä, pohjakoulutuksesta, asuinpaikkakunnasta, opiskelun motiiveista tai tavoitteista riippumatta.

3

TOIMINTAYMPÄRISTÖN TARKASTELUA

Suomalaisten koulutustaso on johdonmukaisesti noussut viime vuosikymmeninä. Pelkän peruskoulutuksen varaan jääminen alkaa olla nuorissa ikäluokissa poikkeuksellista. Peruskoulun päättävistä 90 % jatkaa toisen asteen koulutukseen välittömästi. Vuonna 2000 joka toinen 20–24-vuotiaista oli suorittanut ylioppilastutkinnon ja 25–29-vuotiaista 83 % oli suorittanut ylioppilastutkinnon tai muun perusasteen jälkeisen tutkinnon. Vanhemmissa ikäryhmissä tilanne on kuitenkin heikompi. Ikäluokasta 55–59-vuotiaat perusasteen jälkeisen tutkinnon on suorittanut 55 %.

Aikuiskoulutukseen osallistuminen on Suomessa korkea verrattuna EU- ja OECD -maiden keskiarvoihin. Osallistuminen kuitenkin painottuu korkeammin koulutettuihin. Naiset osallistuvat aikuiskoulutukseen miehiä enemmän.

Väestö ikääntyy niin Suomessa kuin muissakin OECD-maissa. Suomen väkiluvun ennakoidaan kasvavan vuoteen 2020 asti. Väestön ikärakenne kuitenkin muuttuu merkittävästi. Nuorten ikäluokat pienenevät ja väestö kasvaa ainoastaan yli 55-vuotiaiden ikäluokissa. Vuoteen 2010 mennessä 55–64-vuotiaita on noin 200 000 nykyistä enemmän ja alle 55-vuotiaiden määrä on lähes saman verran pienempi. Kehitys jatkuu samansuuntaisena tämänkin jälkeen.

Nuorisoikäluokat pienenevät. Väestökehityksestä aiheutuva työvoiman saannin vaikeutuminen edellyttää koulutusjärjestelmän tehokkuuden ja tuloksellisuuden parantamista, koko nuorisoikäluokan kouluttamista peruskoulun ja lukion jälkeisessä ammatillisesti suuntautuneessa koulutuksessa, aikuisen työvoiman ammattitaidon ja osaamisen tason parantamista, aikuiskoulutuspalvelujen lisäämistä ja maahanmuuttajien työvoimaan rekrytoinnin parantamista.

Valtioneuvoston linjauksissa aikuiskoulutuksen merkitys on kasvava. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2003-2008 Suomen hallitus asettaa tavoitteeksi, että aikuis-koulutusta kehitetään kaikilla koulutusasteilla aikuisväestön ja työvoiman koulutustarpeita vastaavasti yhtenä kokonaisuutena. Aikuiskoulutuksen ohjausjärjestelmä uudistetaan siten, että aikuiskoulutuksen tarjonta voidaan turvata tasapuolisesti kaikilla tasoilla, aloilla ja alueilla.

Työelämän vaatimusten myötä koulutuksen merkitys on kasvanut. Suurin osa nuorista ikäluokista käy lukion ja huomattava osa heistä jatkaa opintoja korkeakoulussa. Koulutukseen on kuitenkin vaikea päästä, ja nuorille asetetaan paineita nopeasta koulutusuran valinnasta ja valmistumisesta. Koulutustason nousun myötä tottumus opiskeluun kasvaa ja opiskelu nähdään kuuluvaksi elämään myös nuoruusvuosien jälkeen. Tutkintoon tähtäävän opiskelun rinnalla aiempien opintojen täydentäminen ja työelämävalmiuksien parantaminen ovat keskeisiä tavoitteellisen opiskelun motiiveja.

Väestön koulutustasossa on alueellisia eroja. Erot ovat suurimpia korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuudessa. Korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus oli vuonna 2000 korkein Uudellamaalla, jossa korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus väestöstä oli 31 %. Matalin eli 17 % se oli Keski-Pohjanmaalla ja Kainuussa.

Suomalaisten kansainvälisesti verrattuna vahva halu hyödyntää aikuiskoulutuspalveluja, yleinen koulutusmyönteisyys ja sivistys- ja koulutustason nousu sekä työikäisen aikuisväestön tarve päivittää osaamistaan lisäävät Helsingin yliopiston Avoimen yliopiston palvelujen potentiaalista kysyntää. Samaan suuntaan vaikuttaa korkeakoulutettujen suuri suhteellinen osuus Helsingissä ja Uudellamaalla.

Muuttoliike maalta kaupunkeihin ja asutuskeskusten kasvu voi keskittää koulutustarjontaa. Alueellisen kehittymisen ja koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi on kuitenkin huolehdittava, että opiskelu on mahdollista myös yliopistokaupunkien ulkopuolella ja haja-asutusalueilla. Ulkomailla asuu paljon suomalaisia, jotka haluavat opiskella äidinkielellään. Erilaisille joustaville opiskelumahdollisuuksille on tarvetta. Suuret ikäluokat siirtyvät eläkkeelle ja väestön ikärakenne muuttuu. Ns. kolmas ikä, toimelias työuran jälkeinen aika, pitenee ja lisääntynyt vapaa-aika antaa mahdollisuuksia itsensä kehittämiseen ja opiskeluun. Tämä lisää erityisesti Ikäihmisten yliopiston palvelujen kysyntää.

Globalisaatio yhdenmukaistaa kulttuurista, poliittista ja sosiaalista vuorovaikutusta ja lisää kansainvälistä kilpailua. Tietoyhteiskuntakehitys, teknologiset innovaatiot ja kansainvälistyminen näkyvät työelämässä kiristyneenä kilpailuna ja jatkuvina muutospainaina. Aktiivinen kansalaisuus edellyttää tieto- ja viestintätekniistä osaamista. Yhä useamman työ on tietotyötä, jossa kriittisellä ja analyttisellä suhtautumisella tietoon on keskeinen rooli. Opiskelun ja oppimisen vaatimus on kasvanut elinikäiseksi. Niin työ- kuin yksityiselämässäänkin tarvitaan sekä kokonaisuuksien että asioiden välisten suhteiden hahmottamista ja kykyä elää jatkuvassa muutoksessa. Myös tämän kehityksen voi ennakoida lisäävän Helsingin yliopiston Avoimen yliopiston palvelujen kysyntää.

Yliopistot vastaavat yhteiskunnan muospaineisiin kehittämällä opintojärjestelmiään eurooppalaisen mallin mukaan aiempaa

joustavammiksi ja monipuolisemmiksi. Kaksiportaisen tutkintojärjestelmän käyttöönotto lukuvuoden 2005-2006 alussa ja aikuisopiskelumahdollisuuksien lisääntyminen luovat edellytyksiä uudenlaisten opintourien syntymiselle sekä työn ja opiskelun vuorottelulle. Helsingin yliopiston strategiassa todetaan, että kaksiportaisen tutkintojärjestelmän käyttöönoton myötä alemman korkeakoulututkinnon asemaa välitutkintona vahvistetaan.

Valtioneuvosto on hyväksyessään koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman vuosiksi 2003-2008 asettanut tavoitteeksi opiskelijavalintojen kehittämisen niin, että vuonna 2008 vähintään 55 prosenttia uusista opiskelijoista on samana vuonna toisen asteen koulutuksen päättäneitä. Mikäli heidän osuutensa kasvaa ennakoidulla tavalla, voidaan muiden toisen asteen koulutuksen päättäneiden opiskelijoiden osalta tarvita vaihtoehtoisia reittejä edetä alempaan korkeakoulututkintoon kuuluvien opintojen suorittamiseen. Avoimen yliopiston väylä voi tällöin olla vaihtoehto. Opetusministeriön työryhmä, joka laati toimenpideohjelman korkeakoulujen opintoaikojen lyhentämiseksi (OPM 2003:27, 21.11.2003) totesi, että avoimen väylän laajentaminen on tarpeen, kun yliopistojen opiskelijavalinnassa aletaan lisätä saman vuoden ylioppilaiden osuutta. Uudistus tulee voimaan 1.8.2005.

Sama työryhmä on esittänyt yliopistojen perusrahoituksen laskennallisen mallin kehittämistä siten, että siihen sisällytetään alemmat korkeakoulututkinnot tulossopimuskaudesta 2007-2009 alkaen. Kun yliopistoja rahoitettaisiin myös alemmista korkeakoulututkinnoista – ei vain maisterin ja tohtorin tutkinnoista – alempaan korkeakoulututkintoon johtavien väylien vaihtoehtojen kysyntä voisi lisääntyä. Helsingin yliopiston Avoin yliopisto vastaa tätä kautta mahdollisesti syntyviin, opiskelijamäärien lisääntymisen liittyviin myönteisiin haasteisiin.

Opetusministeriön työryhmä, joka laati toimenpideohjelman korkeakoulujen opintoaikojen lyhentämiseksi, on esittänyt, että avointa yliopisto-opetusta kehitetään alempaan korkeakoulututkintoon johtavana koulutusmuotona koulutuksen alueellisen saatavuuden parantamiseksi ja aikuisten tutkintoon johtavan koulutuksen edistämiseksi. Tutkintoon kuuluvat opinnot voisi

suorittaa avoimessa yliopistossa, mutta tutkinnot myöntäisi tiedekunta. Tutkintojen laadun varmistamiseksi opinnäytetyö tehtäisiin tiedekunnan ohjauksessa. Avoimen yliopisto-opetuksen kautta alemman korkeakoulututkinnon suorittaneet ohjattaisiin opiskelijavalinnoissa suoraan maisterivaiheen opintoihin. Mikäli työryhmän näkemykset toteutuisivat, se merkitsisi avoimen yliopisto-opetuksen opiskelijamäärien kasvamista.

Lisäksi työryhmä on esittänyt, että avoimia yliopisto-opintoja suorittaneiden pääsyä tutkinto-opiskelijaksi helpotetaan erityisesti niillä aloilla, joilla on suuri työvoimatarve. Pääsääntöisesti opiskelijoilta edellytettäisiin pääaineessa korkeintaan 30 opintoviikon (45 opintopisteen) laajuisia opintoja opiskeluoikeuden saamiseksi. Riittävän määrän opintoja hyvillä arvosanoilla suorittaneiden opiskelijoiden ei tarvitsisi osallistua valintakokeeseen.

Helsingin yliopiston konsistori päätti kokouksessaan 4.2.2004 lausunnosta opetusministeriölle koskien muistiota "Korkeakoulujen opintoaikojen lyhentämisen toimenpideohjelma". Helsingin yliopisto kannattaa alempien korkeakoulututkintojen sisällyttämistä valtakunnalliseen rahanjakomalliin.

Avoimen väylän kasvattamisen osalta tavoite on Helsingin yliopistossa lähes nelinkertaistunut edellisestä vuodesta. Tavoitteena on, että 250 opiskelijaa etenee vuonna 2004 opinnoissaan Helsingin yliopistossa Avoimen väylän kautta. Konsistorin mukaan Avoimen väylän osuutta uusien ylioppilaiden rekrytoinnissa ei tule laajentaa nykyisestä eikä avoimen väylää ole tarkoituksenmukaista rakentaa kaikille aloille. Tällaisia Helsingin yliopistossa ovat konsistorin mukaan lääketiede, eläinlääketiede, oikeustiede ja farmasia.

Koveneva kilpailu koulutuksesta, eriytyvät koulutusurat ja niitä seuraavat eriytyvät elämänurat voivat johtaa tulevaisuudessa laajoihin yhteiskunnan rakenteellisiin muutoksiin työnjaossa sekä taloudellisen, kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman jaossa. Koulutus kasautuu kilpailukykyisille kun taas osaa kansalaisista uhkaa syrjäytyminen koulutuksesta, työstä ja yhteiskunnasta. Erilaistumiskehityksen estäminen on haaste myös aikuiskoulutukselle. Avoin yliopisto pyrkii osaltaan ehkäisemään yhteiskunnan polarisaatiokehitystä tarjoamalla joustavia mahdollisuuksia kouluttautumiseen eri elämänvaiheissa.

4

TULEVAISUUDEN TAVOITTEET JA KEHITTÄMISALUEET

Helsingin yliopiston Avoin yliopisto vakiinnuttaa asemansa uutta luovana ja kaikille avoimena yliopistollisena kohtauspaikkana, jossa tieteellinen opetus ja tutkimus kohtaavat monimuotoisen yhteiskunnan yksilöineen. Avoin yliopisto on yliopisto kaikille.

Avoimen yliopiston perustehtävä on kaikille avoimen ja tutkimukseen perustuvan, yliopiston tutkintovaatimusten mukaisen opetuksen järjestäminen. Kaiken toiminnan tavoitteena on hyvän yliopistollisen oppimisen mahdollistaminen. Monimutkaisessa, tietoa tulvivassa maailmassa tarvitaan kriittisen ja kokonaisvaltaisen ajattelun työkaluja. Yliopistollinen opiskelu voi kehittää tieto- ja osaamisyhteiskunnassa tarvittavia taitoja ja vahvistaa valmiuksia yhteiskunnan aktiiviseen ja kriittiseen jäsenyyteen. Viihteellistyvän mediatulvan keskellä Avoin yliopisto tarjoaa kohtauspaikan, jossa on aikaa ajatella ja keskustella, kehittyä ja uudistua.

Hyvät opiskelumahdollisuudet aikuisopiskelijalle

Opetuksen hyvä saavutettavuus sekä tasa-arvo opiskelumahdollisuuksissa ja opiskelutilanteissa ovat Avoimen yliopiston toiminnan peruslähtökohtia. Osallistuminen opintoihin pyritään tekemään

helpoksi kaikille opinnoista kiinnostuneille. Tutkintotavoitteiselle aikuisopiskelijalle Avoin yliopisto antaa hyvät opiskelun mahdollisuudet. Helsingin yliopiston opetustarjonta on laajinta Suomessa, ja Avoin yliopisto pitää kiinni tästä monipuolisuudesta.

Hyvistä opiskelumahdollisuuksista huolehditaan seuraavin keinoin:

- Opetustarjonta pidetään laajana, monipuolisena ja laadukkaana. Opiskelumahdollisuuksia pyritään tarjoamaan kaikista Helsingin yliopiston tiedekunnista.
- Opetus suunnitellaan ja toteutetaan aikuisopiskelijan elämäntilanteisiin ja tarpeisiin soveltuvaksi, sisällölliset, pedagogiset ja käytännölliset näkökulmat huomioiden. Opetusmuotoja kehitetään entistä joustavammiksi vastaamaan laadukkaan oppimisen ja opettamisen vaatimuksiin.
- Tavoitteellisen opiskelun edellytyksiä parannetaan laajentamalla aineopintojen oppiainevalikoimaa ja yleisopintojen tarjontaa.
- Avoimen yliopiston asemaa vahvistetaan aikuisopiskelijan tutkintoväylänä kaksiportaisessa tutkintojärjestelmässä. Yhteistyössä tiedekuntien kanssa huolehditaan Avoimen yliopiston väylän tarkoituksenmukaisesta laajentamisesta ja luodaan näin paremmat edellytykset aikuisopiskelijan tutkintotavoitteiselle opiskelulle.
- Opetustarjonnan suunnittelussa huomioidaan ajankohtaiset teemat sekä yhteiskunnalliset tarpeet ja muutokset. Luku- vuosittain tarjottavat yleissivistävät, monitieteiset luennot ja luentosarjat täydentävät omalta osaltaan opetustarjontaa.
- Opetusjärjestelyissä suositetaan yhteisopetusta perusopetuksen kanssa silloin, kun se on pedagogisesti ja taloudellisesti tarkoituksenmukaista sekä opetusjärjestelyiltään aikuisopiskelijalle soveltuvaa.
- Ruotsinkielisen ja englanninkielisen opetuksen määrää lisätään.
- Ikääntyvälle väestölle tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia korkeatasoiseen yleissivistävään koulutukseen erityisesti Ikäihmisten yliopiston toiminnan kautta.

Opetuksen tarjontaa ja saavutettavuutta parannetaan

- Opiskelijamäärien kasvattamiseksi haetaan aktiivisesti uusia yhteistyötahoja, jotka voivat hyödyntää Avoimen yliopiston opetustarjontaa.

- Kehitetään ja toteutetaan aiempaa monipuolisemmin joustavia opiskelun muotoja, jotka mahdollistavat opiskelun asuinpaikkakunnasta riippumatta. Tieto- ja viestintätekniiikan tarjoamat mahdollisuudet hyödynnetään tässä täysimääräisesti. Tämä mahdollistaa koulutuspalvelujen tarjoamisen myös ulkomailla asuville suomalaisille.
- Opinnoista ja opiskelijapalveluista tiedotetaan selkeästi, ajankohtaisesti ja näkyvästi. Aktiivisella markkinoinnilla herätetään myös uusien kohderyhmien kiinnostus opintoihin.
- Opiskelijoille tarjotaan monipuolista tukea ja ohjausta oppiaineen ja opiskelumuodon valinnassa sekä henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laatimisessa. Opiskelukäytäntöihin liittyvää opiskelutoimintaa helpottavaa ohjausta, tiedotusta ja neuvontaa lisätään.
- Opiskelijoiden tavoitteellinen ja pitkäjänteinen opintojen suunnittelu mahdollistetaan opintojen suunnitelmakautta pidentämällä.
- Huolehditaan siitä, että Avoimen yliopiston toimipisteet ja opetustilat sijaitsevat keskeisillä, helposti saavutettavilla paikoilla.
- Vammaisten henkilöiden yhdenvertaiset opiskelumahdollisuudet pyritään turvaamaan luomalla opiskeluympäristöstä mahdollisimman esteetön ja saavutettava.
- Opintomaksut pidetään kohtuullisina, jottei niistä tulisi opintoihin osallistumisen este.

Opiskelupuitteita kohennetaan

- Kaikkien opiskelun käytäntöihin liittyvien asioiden hyvä sujuvuus ja toimivuus varmistetaan.
- Parannetaan opiskelun välineellistä tukea ja resurssointia sekä varataan opiskelijoiden käyttöön asianmukaiset opiskelijatilat.
- Edistetään Avoimen yliopiston opiskelijoiden mahdollisuuksia käyttää yliopiston yhteisiä opiskelijapalveluita, kuten kirjasto- ja tietohallintapalveluja. Opiskelijoille varmistetaan pääsy heidän opiskelunsa kannalta tarpeellisiin yliopistojen sähköisiin aineistoihin ja palveluihin.

Hyvät oppimisen mahdollisuudet

Avoim yliopisto haluaa taata opiskelijoille tasa-arvoiset oppimisen mahdollisuudet. Oppimisen tukeminen on avoimessa yliopistossa koko henkilöstön yhteinen tehtävä.

Yliopisto-opiskelulla ja -opetuksella on paitsi oppiaineen sisältöihin, myös tieteellisen ajattelutavan kehittymiseen liittyviä tavoitteita. Näitä tavoitteita voidaan edistää hyvällä opetuksella, monipuolisilla ja aktivoivilla pedagogisilla menetelmillä sekä opiskelijoiden ohjauksella ja määrätietoisella opiskelutaitojen kehittymisen tukemisella.

Avoim yliopisto käyttää ja luo uusia opetuksen ja oppimisen menetelmiä ja välineitä hyvän oppimisen saavuttamiseksi. Se antaa opettamiselle ja oppimiselle aktiivisen ja elinvoimaisen ympäristön. Kaiken opetuksen lähtökohtana on hyvä yhteistyö Helsingin yliopiston ainelaitosten, tiedekuntien ja opetusta kehittävien yksiköiden kanssa.

Hyvä opetus yliopistossa on tieteellistä ajattelua edistävää, tutkimukseen perustuvaa opetusta, jota monipuoliset opetusmenetelmät ja hyvät opiskelupalvelut tukevat. Helsingin yliopiston Avoimen yliopiston opetus on laadukasta yliopistollista opetusta, joka tähtää syvälliseen, ymmärtävään ja kumuloituvaan oppimiseen niin tieteenalan kuin tieteellisen ajattelutavankin perusteista. Opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa nojataan yliopistopedagogiikkaan

- Opetuksen suunnittelun lähtökohdaksi otetaan opetussuunnitelmatyö, jossa tiedekunnassa hyväksytyt sisällöt ja opiskelussa tarvittavat taidot nivotaan tavoitteelliseksi, kumuloituvaan oppimiseen tähtääviksi eheiksi kokonaisuuksiksi.
- Yliopistopedagogista ja aikuisen oppimisen tutkimusta käytetään opetuksen kehittämisen tukena ja opetusmenetelmien perustana. Erityisesti parannetaan mahdollisuuksia aktivoivien ja vuorovaikutteisten opetus- ja opiskelumenetelmien soveltamiseen.
- Haetaan erillisrahoitusta opetuksen kehittämishankkeille. Pyritään vaikuttamaan olemassa olevan rahoituksen kriteereihin niin, että ne tukisivat opetuksen laadun kehittämistä.

- Tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäyttöä edistetään tarkoituksenmukaisella tavalla palvelemaan opetuksen vuorovaikutteisuutta, tiedonhankintaa ja opettajien oppimateriaalituotantoa.
- Tuetaan henkilöstön osallistumista pedagogiseen sekä tieto- ja viestintätekniseen koulutukseen.
- Päätoimisen opetushenkilöstön yhteyksiä ainelaitoksiin ja mahdollisuuksia tutkimustyöhön sekä oman tieteenalan kehityksen seuraamiseen vahvistetaan lisäämällä heidän mahdollisuuksiaan osallistua kansallisiin ja kansainvälisiin konferensseihin sekä tutkijatapaamisiin.
- Eri alojen opettajien vuorovaikutusta edistetään ja luodaan mahdollisuuksia monitieteisten opintojen suunnitteluun ja toteutukseen yhteistyössä ainelaitosten kanssa.
- Saman oppiaineen opettajien yhteistyötä lisätään ja sivutoimisten opettajien pitkäjänteistä integroitumista avoimeen yliopistoon tuetaan.
- Opetukseen ja tukipalveluihin kehitetään kattava palaute- ja laatu-järjestelmä, jonka avulla varmistetaan palveluiden korkea taso.

Opiskelijoiden oppimistaitojen kehittymistä tuetaan

Helsingin yliopiston Avoin yliopisto tunnetaan tasokkaista opiskelun tukipalveluistaan. Opiskelijoiden ohjaus ja neuvonta on koko henkilökunnan tehtävä. Tukipalveluiden tarve kasvaa, kun opiskelun joustavuus ja yksilöllisyys lisääntyy – tarvitaan monipuolisia ohjauksen ja neuvonnan välineitä erilaisille opiskelijoille.

Hyvät opiskelijoiden ohjaus- ja neuvontapalvelut tukevat opetusta ja oppimista ja poistavat oppimisen tiedollisia, taidollisia ja psykologisia esteitä ja siten tasaavat aikuisopiskelijoiden erilaisia opiskelulähtökohtia. Opiskelutaidollinen tuki ja ohjaus kehittävät opiskelunvalmiuksia, oppimaan oppimista ja tieteellistä ajattelutapaa.

- Yliopisto-opintoihin orientoivia kursseja ja opiskelunvalmiuksia kehittäviä oppimateriaaleja sekä opintoja suunnitellaan ja

toteutetaan eri osapuolten yhteistyönä niin, että ne tukevat sisältöjen opiskelua opintojen eri vaiheissa.

- Ohjaukseen ja neuvontaan kehitetään uusia innovatiivisia välineitä ja muotoja. Tieto- ja viestintäteknikkaa hyödynnetään tarkoituksenmukaisesti. Monipuolinen, laadukas ja asiakaslähtöinen palvelu saatetaan helposti sitä tarvitseville.
- Opetuksessa tehostetaan tuutorointitoimintaa tukemalla tuutoroiden ammattitaidon kehittymistä systemaattisella koulutuksella sekä lisäämällä opettajien ja tuutoroiden välistä yhteistyötä.

Hyvä organisaatio

Helsingin yliopiston Avoimen yliopiston toiminnan ydin on laadukas, monipuolinen, tieteelliseen tutkimukseen perustuva opetus ja sitä tukevat monipuoliset opiskelijapalvelut. Toimivat hallinto- ja tukipalvelut ovat välttämätön edellytys menestykselliselle toiminnalle. Hanketoimintaa on lisättävä sekä taloudellisista syistä että erityisesti niiden synergiaetujen takia, joita hanketoiminnalla on opetukseen ja opiskelijapalveluihin.

Opetuksen suunnittelu ja toteutus on organisoitava toimintakokonaisuuksiksi siten, että tässä yhteydessä hyödynnetään monipuolisesti koko henkilökunnan yhteinen työpanos ja osaaminen. Organisaation ja johtamisjärjestelmän on tuettava sitä, että Helsingin yliopiston Avoimen yliopiston toimipisteet Helsingissä, Lahdessa ja Vantaalla toimivat kokonaisuutena.

Avoimen yliopiston sisäiseen ja ulkoiseen viestintään sekä koulutuksen markkinointiin, palveluhenkisyteen ja toimiviin opisto- ja sidosryhmäsuhteisiin on panostettava. Asiantuntevan henkilöstön osaamispotentialiaali laitos- ja tiedekuntayhteistyössä on hyödynnettävä täysimääräisesti palvelujen kehittämisessä.

Avoin yliopisto kehittyy aidoksi asiantuntijaorganisaatioksi – organisaatioksi, joka tukee oppimista, yhteisöllisyyttä ja innovatiivisuutta. Eri alojen asiantuntijuutta yhdistämällä ja avointa vuorovaikutusta suosivilla menetelmillä pyritään korkeaan laatuun kaikessa toiminnassa. Taloudelliset ja hallinnolliset resurssit ja puitteet tukevat hyvän opetuksen ja opiskelumahdollisuuksien pitkäjänteistä

suunnittelua ja toteutusta. Henkilöstön sitoutumista tukee turvallinen työsuhte kehityksen ja etenemisen mahdollisuuksineen.

Avoimen yliopiston tärkein voimavara on osaava, arvoihin ja toimintaan sitoutunut henkilöstö. Henkilöstön hyvinvointi koostuu mm. oikein mitoitetuista, määritellyistä ja resurssoiduista työtehtävistä, hyvästä työilmapiiristä ja johtamisesta sekä asianmukaisista työolosuhteista.

- Kehitetään selkeä ja toimiva johtamisjärjestelmä sekä hyvät toiminnan seuranta- ja arviointivälineet, jotka vahvistavat edellytyksiä tavoitteiden mukaiseen toimintaan. Sisäiset palvelut ja hallinto tukevat kaikkia toimintoja.
- Työprosessit ja toimenkuvat sekä nimikkeet arvioidaan ja tarvittaessa uudistetaan. Näin luodaan edellytykset henkilöstön kehitykselle ja etenemiselle. Työn vaativuus arvioidaan ja palkkausjärjestelmä uudistetaan Helsingin yliopiston henkilöstöstrategian mukaisesti.
- Henkilöstön mahdollisuuksia osallistua vuosittaiseen toimeenpanosuunnitelmien laatimiseen ja organisaation kehittämiseen edistetään.
- Kehitetään sisäistä ja ulkoista viestintää entistä paremmin palvelutoimintaa ja henkilöstön yhteistoimintaa edistäväksi.
 - Laadukas lopputulos varmistetaan kehittämällä laatujärjestelmä kaikkiin toimintoihin: opetukseen, opetusjärjestelyihin, asiakaspalveluun ja yhteistyöhön eri tahojen kanssa.
- Asiantuntijana kehittymistä tuetaan suosimalla kouluttautumista ja oman ammattitaidon ylläpitoa.
- Henkilöstön osaamista tieto- ja viestintätekniikan ja sen opetuskäytön alueella kohotetaan ja tukipalveluja lisätään. Verkko- palveluja kehitetään kokonaisvaltaisesti palvelemaan henkilöstöä, opiskelijoita ja eri sidosryhmiä.
- Huolehditaan henkilöstön hyvinvoinnista mm. joustavin työjärjestelyin ja työkykyä ylläpitävän (tyky) toiminnan avulla.
- Huolehditaan välineellisistä edellytyksistä; työvälineiden ja työtilojen sekä teknisten edellytysten tulee olla ajantasaiset.
- Pyritään vaikuttamaan toiminnan rahoituksen kriteereihin niin, että ne tukevat laadukkaan toiminnan kehittämistä.

Hyvät yhteistyöverkostot

Avoimen yliopisto-opetuksen laajamittainen toteutus perustuu toimiviin ja luottamuksellisiin yhteistyöverkostoihin. Yhteistyön lähtökohtana ovat eri osapuolten hyväksymät yhteiset tavoitteet ja sovitut toimintatavat. Kaikessa yhteistyössään Avoin yliopisto on luotettava ja innovatiivinen kumppani.

Yliopiston piirissä avoimen yliopiston tärkeimmät verkostot muodostuvat tiedekunnista, ainelaitoksista ja yliopiston muista aikuiskoulutusorganisaatioista. Toiminnan elinehto on myös hyvä yhteistyö yliopiston kirjastojen, tietohallinnon ja opetusteknologiakeskuksen kanssa.

Yliopistoyhteisön ulkopuolella avoimen yliopiston vakiintuneita ja yhä tärkeämpiä yhteistyökumppaneita ovat eri puolilla Suomea toimivat vapaan sivistystyön oppilaitokset, jotka mahdollistavat avoimen yliopisto-opetuksen järjestämisen valtakunnallisesti.

- Tiedekuntien ja ainelaitosten kanssa tehtävää yhteistyötä analysoidaan ja todetaan onnistumiset sekä kehittämishaasteet. Lisätään ja tiivistetään ainelaitosten ja tiedekuntien kanssa tehtävää yhteistyötä ja pyritään pitkäjänteisiin sopimuksiin. Hyvään sopimuskäytäntöön kuuluu laadullisten ja määrällisten tavoitteiden asettaminen sekä yhteisen toiminnan arvioiminen.
- Paikallisten aikuiskoulutusta järjestävien organisaatioiden kanssa pyritään yhä laajempaan ja suunnitelmallisempaan yhteistyöhön. Perinteisten toimintamuotojen rinnalle luodaan uusia opetuksen järjestämisen tapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen alueellinen opetustarjonta.
- Toteutetaan ja kehitetään avointa yliopisto-opetusta yhteistyössä Helsingin yliopiston muiden aikuiskoulutusta tarjoavien laitosten kanssa. Lisätään avoimen yliopiston alueellisia opiskelija- ja neuvontapalveluita ja monipuolistetaan opetustarjontaa järjestämällä yliopiston alueyksiköissä erityisesti niitä Helsingin yliopiston opintoja, joita alueen muut yhteistyöoppilaitokset eivät tarjoa.

- Toimitaan aktiivisena yhteistyökumppanina yliopistollista aikuiskoulutusta edistävien alueellisten ja kansallisten toimijoiden, kuten Yleisradion, Suomen virtuaaliyliopiston, kunnallisten kirjastojen ja alueellisten oppimiskeskusten kanssa.
- Kehitetään yhteistyöverkostoja Suomen muiden avointen yliopistojen kanssa aikuisopiskelijoiden opiskelumahdollisuuksien parantamiseksi.
- Koordinoidaan Suomen avointen yliopistojen valtakunnallista SUVI-verkkopalvelua ja kehitetään siitä yhä kattavampi ulkoisen ja sisäisen tiedottamisen foorumi.
- Etsitään uusia kansainvälisiä yhteistyötahoja ja lisätään vuorovaikutusta erityisesti aikuisopiskelijoille sopivien opiskelumuotojen kehittämisessä.

5

STRATEGIAN TOIMEENPANO JA SEURANTA

Avoimen yliopiston strategia tarkistetaan kolmen vuoden välein siirryttäessä uuteen tulossopimuskauteen.

Strategian toteutumista seurataan vuosittaisilla arvioinneilla ja tarvittaessa linjauksia tarkistetaan.

Strategisten linjausten suuntaisesti Avoimessa yliopistossa laaditaan vuosittain toiminta- ja taloussuunnitelma, jossa määritellään keskeiset kehittämistoimet. Tehokas toiminnan ja talouden suunnittelu ja seuranta strategian linjausten mukaisesti luo edellytykset uuden erillislaitoksen korkealaatuiselle ja tulokselliselle toiminnalle.

YHTEYSTIEDOT

Johtaja Tapio Kosunen
p. (09) 191 23675, faksi (09) 191 23692
tapio.kosunen@helsinki.fi

Oppilaitosyhteistyö

■ Koulutuspäällikkö Sanna Tanskanen
p. (09) 191 29076, faksi (09) 191 29074
sanna.tanskanen@helsinki.fi

■ Koulutuspäällikkö Eeva-Liisa Nisula
p. (09) 191 23639, faksi (09) 191 23602
eeva-liisa.nisula@helsinki.fi

Toimipisteet

Helsinki

PL 12 (Vuorikatu 20)
00014 Helsingin yliopisto
p. (09) 191 23634, faksi (09) 191 24050

Lahti

Kirkkokatu 16, 2 krs.
15140 Lahti
p. (03) 892 20271, faksi (03) 892 20214

Vantaa

Lummetie 2b A
01300 Vantaa
p. (09) 191 29077, faksi (09) 191 29074

Ikäihmisten yliopisto

PL 12 (Vuorikatu 20)
00014 Helsingin yliopisto
p. (09) 191 23595, faksi (09) 191 23602

KAIKKI AVOIMESTA – KAIKKI VERKOSSA.

WWW.AVOIN.HELSENKI.FI